

Гайдуков Л.Ф.*

ГЛІБ МИКОЛАЙОВИЧ ЦВЕТКОВ - ЛЮДИНА З ВЕЛИКОЇ ЛІТЕРИ

Розмірковуючи про шлях, пройдений за багато років викладацької роботи, в тому числі, понад сорок років в київському університеті, згадуєш, насамперед, про найбільш важливі та яскраві події, людей, які відіграли особливу роль в твоєму житті. Гріх скаржитися на те, що мені в цьому відношенні не таланило: навпаки, поряд зі мною були люди, які щедро ділилися своїми знаннями та досвідом, своїми кращими людськими якостями. Власне завдяки саме таким людям і стало можливим моє формування як викладача, а пізніше і науковця. Про кожного можна було б сказати і написати чимало вдячного і доброго.

Але, безумовно, першим серед людей, що справили особливий вплив на мене, є Гліб Г.М.Цветков Миколайович Цветков. І це не дивлячись на те, що мені, нажаль, не пощастило бути ані його студентом, ані аспірантом. Адже на момент першого знайомства з Глібом Миколайовичем я вже мав ступінь доктора наук.

Без перебільшення можна сказати, що вирішальну роль Г.М.Цветков відіграв в моїй долі в 1991 р., коли ми всі зштовхнулися з вкрай серйозними викликами. Перед багатьма викладачами знов стала проблема вибору, проблема переосмислення власних планів і поглядів. Оскільки я читав курс історії радянського суспільства для студентів-іноземців, а на історичному факультеті спецкурс «Едуард Бернштейн в історії німецької соціал-демократії», то проблеми вибору стали і переді мною. Треба було приймати не прості в таких умовах рішення. Природним і бажаним був тоді для мене перехід на факультет міжнародних відносин. Вирішальним чинником тут і стали поради та безпосередня підтримка збоку Г.М.Цветкова. Я назавжди запам'ятав день 16 червня 1991 р., коли він, вийшовши з кабінету заступника директора Інституту міжнародних відносин, а ним тоді був М.А.Кулініч, сказав: «Питання погоджено. Готуй документи». Значення цієї події для мене важко переоцінити. Я став членом прекрасного колективу кафедри міжнародних відносин. Серед її викладачів я з приємністю зустрів своїх колишніх студентів, які згодом стали відомими вченими і педагогами – і не тільки в нашій державі, а й за її межами.

Вперше мені поталанило в 1992 р., тоді, кафедра гуманітарних наук історичного факультету направила мене працювати на факультет міжнародних відносин. Його деканом тоді був Г.М.Цветков. Перше враження, яке залишилось у мене від бесіди в його кабінеті на бульварі Тараса Шевченка, це враження про людину, в якій органічно поєднувалась зовнішня привабливість з високою внутрішньою культурою, талантом привернути до себе співрозмовника.

Загальновідома його роль у підготовці науково-педагогічних кадрів, зокрема фахівців в сфері дипломатії, зовнішньої політики, міжнародних відносин. Не менш відомим є те, що Г.М.Цветков надав допомогу не тільки тим, хто навчався на його факультеті, але й тим молодим науковцям, що вчилися на інших факультетах, як нашого університету, так і інших ВНЗ України. Наведу показовий приклад: в 1985 році, коли, ще на історичному

* доктор історичних наук, професор кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики Київського славістичного університету

факультеті, перед одним із моїх аспірантів стала проблема вибору теми дисертації Гліб Миколайович запропонував молодому науковцю маловивчену тоді проблему встановлення та розвитку міжнародного науково-технічного співробітництва Німеччини та Росії в 1917-1920 рр. Вчена Рада історичного факультету одностайно підтримала цю тему, а 8 січня 1988 р. А.Громов успішно захистив дисертацію. Офіційним опонентом був Г.М.Цветков. І цей приклад непоодиноким.

Під його керівництвом та за його безпосередньої участі виховувалися і зростали здібні науковці, талановиті педагоги, зокрема С.Галака, В.Копійка В.Манжола, І.Покровська, О.Копель, І.Мінгазутдинов, В.Крушинський. Сьогодні це талановиті вчені, прекрасні педагоги знані фахівці в галузі зовнішньої політики та міжнародних відносин.

Характерна риса Г.М.Цветкова як вченого і науковця – це турбота про розвиток і оновлення кафедри, підготовкою молодого зміни. Кафедра завжди виявляла і виявляє турботу про підготовку та залучення до кафедри молодих сил. Сьогодні важко уявити кафедру без В.Константинова, М.Миронової, С.Маковського, М.Капітоненка, С.Божка, Н.Веселої та інших вчених, з іменами яких ми пов'язуємо майбутнє кафедри.

Надаючи першочергове значення підготовці науково-педагогічних кадрів, Гліб Миколайович виявляв постійну увагу добору і вихованню лаборантського складу кафедри, роль якого в організації навчального процесу важко переоцінити. Саме Г.М.Цветков і був тією людиною, яка «відкрила» для нас Аллу Володимирівну Андрюшко. Хіба можна уявити собі історію нашої кафедри без цієї людини, яка протягом багатьох років була чи не найбільшою помічницею Г.М.Цветкова, а сьогодні очолює навчальну частину інституту. Кожен з тих, хто завідував кафедрою, напевно може сказати, що за спиною цієї тендітної і вимогливої жінки ми відчуваємо себе «як за кам'яною стіною».

Не можу не згадати і ще один пам'ятний для мене факт. Мова йде про 26 жовтня 1992 р., коли я вперше прочитав свою відкриту лекцію. До цієї вкрай важливої для мене події я готувався дуже ретельно. Одні з проблем полягала, зокрема, і в тому, що за порадою Г.М.Цветкова лекція мала бути прочитана українською мовою. Тоді для мене це теж було непростою справою Гліб Миколайович цікавився тим, як йде підготовка до відкритої лекції, висловлював чимало важливих порад як змістовного характеру, так і методичного плану. Я з вдячністю згадую його підтримку. Взагалі, період роботи на факультеті, а потім і в Інституті міжнародних відносин, хоч і не був досить великим, але, безумовно, найбільш продуктивним для мене як в науковому так і в педагогічному відношенні.

Згадується 1994 рік, коли виникла потреба призначення завідуючого нашою кафедрою. Повною несподіванкою для мене стало те, що серед можливих претендентів на цю посаду було і моє прізвище. Я тоді не був готовий до цього, оскільки жодного досвіду у цьому відношенні у мене не було. Своїми сумнівами я, природно, поділився з своїми колегами. Г.М.Цветков, до якого я звернувся за порадою сказав, що інколи обставини бувають сильнішими за людину, сумніви пройдуть, а досвід набудеться. Майже так воно і сталося: 25 жовтня 1994 р. мене було призначено на посаду. З невеликим інтервалом я мав честь очолювати цей прекрасний колектив аж до виходу на пенсію. А нашу кафедру очолив один з кращих учнів Г.М.Цветкова проф.В.А.Манжола.

Слід зазначити, що ставлення Г.М.Цветкова до мого формування як викладача кафедри міжнародних відносин, не було якимсь в виключенням, увагу і доброзичливість до себе відчував кожен член нашої кафедри. При цьому таке чуйне ставлення поєднувалося з високою вимогливістю до всіх нас. Він формував у нас потребу до постійного наукового зростання і педагогічного вдосконалення. І всі ми глибоко вдячні йому за те, що він кожен день робив для нас. Варто лише згадати, що в 1991 р., коли я

прийшов на кафедру, тут було лише двоє професорів, в 2006 р. їх стало дев'ять. Це кращий результат серед всіх кафедр Київського національного університету.

Всі свої успіхи ми присвячуємо світлій пам'яті Г.М.Цветкова. І, можливо, найкращим пам'ятником цій світлій людині є те, що ми ніколи не зраджували його порадам.

Без будь-якого перебільшення можна стверджувати, що Г.М.Цветков відноситься до тих небагатьох людей, про яких слова високої пошани і відданості можна говорити не лише після того, коли людина відійшла у інший світ, але й за його життя. У випадку з Г.М.Цветковим можна також сказати, що Гліб Миколайович не лише для мене, але й для багатьох моїх колег, начебто знаходиться серед нас, допомагає нам... оскільки його думки, настанови та праці були і залишаються і в наших серцях і в нашій повсякденній праці. Саме в цьому, на мій погляд, і полягає феномен цієї людини.

Сьогодні його серед нас немає. Але жива його справа. Вона в пам'яті і розвитку кафедри, інституту, університету. Коли мої студенти чи колеги запитують про те, ким був для мене Г.М.Цветков, то я без будь-якого перебільшення відповідаю : «Він мій вчитель».